

Út a restaurált Vay-kastélyig

A szakmai élet újraindítása mellett fontosnak tartottam azt, hogy a múzeumnak helyt adó kastély ismét megszépüljön. A cél megvalósítása érdekében igyekeztem olyan programokat szervezni, amelyekre meg lehet hívni azokat a személyeket, akiknek lehetőségük van segíteni egy ilyen elképzelés megvalósítását.

1996 áprilisában Nagy Tiborné, az Országos Műemléki Felügyelőség elnöke nyitotta meg a „Százéves a vajai freskó” című konferenciát. Ősszel Rákóczi-kori tudományos ülészakot szerveztünk, amelyen előadást tartott – többek között – R. Várkonyi Ágnes, Heckenast Gusztáv, Köpeczi Béla mellett a fiatal történészgenerációt képviselő Mészáros Kálmán is. Az ülészakot Simóka Kálmánné, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság vezérigazgatója nyitotta meg. Három évvel később utóda, Molnár Zoltán vezérigazgató köszöntötte a „Másfél évezred eseményei Karl Vey metszetgyűjteménye tükrében” című tanácskozás előadóit, résztvevőit.

1998-ban a hagyományos Rákóczi-émlékünnepségünkön Kovács Árpád, az Állami Számvevőszék elnöke volt az ünnepi szónok.

A nagy történelmi múlttal rendelkező kastély helyreállítása jól megfért a rendezvények, programok folyamatos megvalósításával [1].

A vajai Vay-kastély közel egy évtizedig tartó helyreállításához kapcsolódóan több száz oldalnyi dokumentáció (szöveges leírások, rajzok, fotók, tervek) keletkezett, amiből következik, e cikkben csak nagy vonalakban lehet felvázolni az építkezés fontosabb momentumait, a kutatások legjelentősebb megállapításait, a tervek stratégiai pontjait, és az építkezés-restaurálás legfontosabb állomásait.

A történelmi Szabolcs és Szatmár megye határán fekvő Vaja szívében található Vay-kastély építéstörténetéről – nyugodtan mondhatjuk – legtöbbet az Országos Műemléki Felügyelőség által 1960–62 között végzett

felújításhoz kapcsolódó régészeti feltárásokból és a Kincstári Vagyoni Igazgatóság révén az 1996–2004-es időszakban végzett helyreállításhoz kapcsolódó igen széles körű és alapos régészeti kutatásokból tudunk. Az OMF Ágostházi Lászlót bízta meg a helyreállítás terveinek elkészítésével, míg a régészeti és művészettörténeti kutatás feladatait Geróné Krámer Márta és Pálmer Nóra kapták.

Az 1960–62-ben és 1996–2000 között végzett régészeti kutatások számos területen azonos eredményt hoztak, így pl. egyetértés volt abban, hogy a kastély három szakaszban épült. Az első szakaszban a téglalap alaprajzú (30×10 méter), alápincézett, kétemeletes kastély épült fel. Az épület harántfalakkal szintenként négy helyiségre osztott ter-
terekkel készült el. Ezt követte 1659-ben az északi torony, majd a XVIII. század elején a déli torony megépítése. Egységes a vélemény abban is, hogy a reneszánsz stílusban épített kastélyt a XIX. század második felében (1860-as években) kiforgatták reneszánsz jellegéből, s romantikus átalakítást eszközöltek az épületen, aminek megjelentési formái – többek között – a reneszánsz kőkeretes ablakok helyén elhelyezett, megépített csúcsíves ablakok, ablakpárok voltak [2].

Az eltérések közül kiemelkedik a főépület építési idejére vonatkozó elmélet. Ágostháziék a XVI. század elejére teszik a hossznegyszög alaprajzú főtömeg harántfalakkal négy helyiségre osztott építését, és megállapították, a helyiségek még nincsenek boltozva. Ez csak a XVII. század közepén készült el úgy, hogy elbontották a födémeket, s helyettük

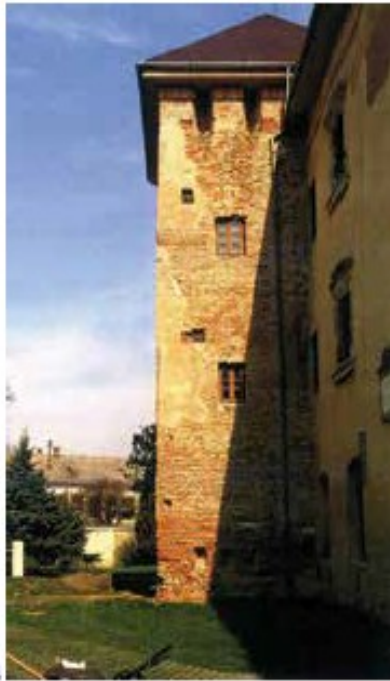
1

2

3

4

a pince, a földszint és az első emelet fölé boltozatot építettek. Véleményük szerint e munkát örökíti meg a földszinti nagyterem boltozatának latin nyelvű felirata, melynek fordítása:

„Vay Péter és felesége, Szoltán Anna, valamint gyermekeik, Ábrahám, Katalin és Erzsébet által végzett építkezést 1650. június 28-án fejezték be” [3].

Juan Cabello A vajai Vay-kastély (építéstörténeti vázlat) című összefoglalójában a következőt írja: „Annak ellenére, hogy az építkezés megkezdésének évéhez kötött pontos időpontot nem ismerjük, úgy véljük, hogy a Vay család a XVI. század végén, de legkésőbb a XVII. század elején először egy (akkor még tornyok nélküli) téglalap alaprajzú (30×10 m), alápincézett, kétemeletes, téglából falazott kastélyt épített. Az épület harántfalakkal négy

helyiségre osztott tereit, a második emeletiek kivételével, amelyek síkmennyezetesek, beboltozták.

A Juan Cabello irányításával 1996-ban végzett tudományos igényességű falkutatásokról, régészeti munkájáról készült dokumentáció alapján ismét Ágostházi László (ekkor már Ybl-díjas építésszámológ) kapta azt a feladatot, hogy készítse el az épületegyüttes északi tornya befedésének és a torony külső homlokzatának helyreállítási tervét. A statikai megerősítésre vonatkozó tervek elkészítésére Andor Eszter okl. szerkezetépítő mérnököt kérték fel.

Az északi torony „rendbehozása” előtt (1997–2000 között) egy jelentős talajszintrendezés történt a történelmi műemléképület körül. E mun-

kálatok keretein belül átlagosan 50-60 cm-rel csökkent a kastély környezetében a föld szintje, ezzel megoldva a csapadékvíz elvezetését az épület közvetlen közeléből. Elmondhatjuk, a rendezés nagyon sokat javított a vizesedési problémák kiküszöbölésében, amit segített az is, hogy a tetőről lefolyó csapadékvíz zárt rendszerben vezetődött el.

Az északi torony statikai megerősítésének és befedésének egyik legfontosabb okát a szakértők az alábbiakkal indokolták:

„A torony, melyet egy régi rajz tanúsága szerint valaha sátor tető fedett, hosszú évtizedek óta (az 1960-62-es felújítást követően) lapos tetős, tetőteraszát pártázat koszorúzza. Ez a rosszul szigetelt lapos tető és a sok helyen sérült bádgozás, mely a pártázatot volna hivatva eső elől védeni, arra vezette, hogy a torony falai átnedvesedhettek, és a fagy erősen károsította őket. Ez a károsodás természetesen ott a legnagyobb, ahol a torony bolthajtásos födémei oldalnyomást is kifejtenek. A lapos tetőfödém magasságában falkötő vas nem készült, ezért itt a fal jócskán károsodott. E külső falrepedések környezetében a boltozatok és falak a belső felületeken is megrepedtek.” (Ágostházi László: Vaja, Vay-kastély északi torony helyreállítása című dokumentáció, 1996.)

A szerkezetmegerősítés lényege az utófeszítő acélkábelekkel történő összehúzóerő alkalmazása a falaknak. Három ilyen kábelt helyeztek el az északi toronyban. Kettőt a nyugati falban, míg a harmadikat az északi falban. Ezt követően feltöresre került a nyitott terasz aljzata és a feltöltés eltávolítása, majd a felszínre került boltív acélhálóval erősített betonsisakot kapott. A statikai megerősítés után kapta meg a torony az egyszerű sátor-tetőfedést [4]. A kivitelezés 1997-ben valósult meg. A kastély arculatát némileg megváltoztató 1997-es tetőépítés után 1999-2000-ben lehetőség nyílt arra, hogy az északi torony külső homlokzatát is helyreállítsuk, így még markánsabbá váljon ezen épületrész. Ágostházi László tervei alapján a Seres László festő-restaurátor nevével fémjelzett VIA 3 Művészeti Kft. kapta feladatul a XVII. századi állapot lehetőség szerinti visszaállítását a bástya homlokzatán. A helyreállítás sarkalatos pontjai a vakolat pontos állapotfelmérése, ez alapján a feltárás, konzerválás,

tisztítás, majd a vakolathiányok kiegészítése volt. Ezt követte a torony teljes falfelületének esztétikai helyreállítása, a hiányzó sgraffitominták rekonstruálása, a megmaradt reneszánsz kori mintázat restaurálása. Szintén retusálásra került a torony nyugati homlokzatán a második emeleti kis ablak fölött lévő tábla, melyen az 1659-es évszám jól kivehető (minden bizonnyal ekkor épült a torony). Seres László mellett Fabó Éva, Csépany Éva, Sztrakai Judit diplomás festő-resturátor művészek vettek részt a munkában [5].

A helyreállítás részét képezte az északi torony nyugati homlokzatán lévő kőcímer is. Megállapítást nyert, a kőcímer jóval későbbi, mint a torony, valószínűleg a XIX. század közepén helyezték el. Mivel elég rossz állapotban volt, az a döntés született, hogy a kőcímert ki kell emelni a helyéről, és az eredeti konzerválása, restaurálása után arról másolatot kell készíteni, ami felkerül a homlokzatra, míg az eredetit a kialakítandó kőtárba helyezték el (ez meg is történt). A címer restaurálását és a másolat készítését Módy Péter kőrestaurátor végzete [6].

Az északi torony helyreállításával egy időben folyt a második emeleti nagyterem freskójának restaurálása. E műalkotás 1896-ban, a honfoglalás millenniumi évében készült. Alkotója Lohr Ferenc festőművész volt. A művész Vay Ádám gróf megbízására készítette. Témája a nikápolyi csata, melyben a gróf őse, Vay Titusz (Tihamér) Zsigmond király oldalán vitézi szolgálatokat tesz 1396-ban, amint a vesztett csatából menekülő Zsigmond királyt védelmezi. Az őst a falképen kivont karddal ábrázolta a művész (lovának nyergén láthatjuk a család címerét). A király mögött látható a csatában részt vevő Kanizsai János esztergomi érsek és Garai Miklós horvát bán, pajzsukon címerükkel. A mű érdekessége, hogy míg témája a Vay-család hagyományait őrzi, képi megfogalmazása egy korábbi, 1895-ben elkészült festmény hatását mutatja. Lohr ugyanis Hermann Knackfussnak, a közismert történeti festőnek a nikápolyi csatát megörökítő kompozícióját vette át. Dr. Németh Péter régész véleménye szerint a falikép az 1428-as galambóci ütközet egy pillanatát örökíti meg. (Lásd.: Százéves a vajai freskó című kiadvány, Vaja, 1997.) [7].

A restaurálás első lépéseként a falikép feltáskásodott, megrepedt felületeit injektálással rögzítették, melyet már csak alulról lehetett elvégezni, mert 1998-ban megtörtént a mennyezet tehermentesítése az új acélgerendák beépítésével. Az északi torony befedésekor kicsit megsérült a nagyterem, az északkeleti sarkán néhány téglakiesett, ezzel a falfestés is rongálódott. A hiányt falazással szüntették meg. Ezután következett az egész felület tisztítása. A tisztítás után történt a felület repedéseinek megszüntetése, a beázások nyomainak eltüntetése és a hiányok esztétikai retussal történő beillesztése a festménybe. A mennyezetkép alatt futó fríz teljes átfestésre került. Ekkor az oldalfalakkal még nem történt semmi.

5

6

Összegzésként elmondhatjuk, 2000 végére, a Vayak ősi fészke felemás képet mutat. A megerősített, befedett, külső homlokzatán helyreállított épületrész a restaurált második emeleti freskóval elénk vetíti a csodálatosan megújuló kastély képét. Míg a főépület és a déli torony viharvert (a régészeti feltárás nyomait is hordozó) képet mutat, hasonlít inkább ahhoz az állapothoz, ami jellemezte a kastélyt az 1830-40-es években, amikor nem lakják a Vayak, vagy a felszabadulást követő 1950-es évek elejéhez.

Köszönhetően a Kincstári Vagyoni Igazgatóságnak nem sokáig kellett e kettősségben élnünk. 2001 tavaszán – élve a Széchenyi Terv lehetőségével – a KVI elkészítette a teljes helyreállítás tervét. A feladatok, tervek elvégzésével a budapesti Mérték Stúdiót bízták meg, melynek fő tervezője Kremnicsán Ilona volt. A terv két ütemre osztotta a XVII. századi épület helyreállítását. Az első részben kiemelt helyett kapott a műem-

7

lék statikai megerősítése, ezen belül a déli torony vasbeton koszorúkkal történő stabilizálása. Az első ütem keretében felbontásra került a helyiségeket borító táblás parketta, eltávolították a boltíveken, boltvállakban lévő feltöltést (építési törmelék, föld), majd a boltíveket alkotó téglák közötti hézagokat kitisztították, melyre egy dróthálót és 6-8 cm vastag betonréteget helyeztek, ezzel erősítve a közel 400 éves boltíveket. A boltvállak feltöltése könnyű betonnal történt. A régészeti feltárás során előkerülő, a falakban lévő hatalmas üregeket kifalazták, tömör felületté alakították. Szembetűnő változás következett be a pincében is. Körülbelül 60 cm-rel lejjebb került a járószint. Ennek köszönhetően használhatóvá vált az épület legalsó szintje. A kastély északi részén lévő pincei nagyterem impozáns térré változott. Ebben a fázisban épült ki a fűtési rendszert (az elmúlt 25-30 évben csak a földszint volt fűthető villanykályhával). A földszinten padlófűtés került kialakításra, míg a másik három szinten radiátorok szolgáltatják a meleget a padlástérben kiépített kazánházba elhelyezett gázkazánon keresztül. Új villamoshá-

lázat készült, a régi vezetékek kikerültek a falból. A régészeti feltárással együtt járó falsérüléseket valamennyi teremben kijavították, s a felületek egyszeri meszelést kaptak. Az első ütem zárásaként a pinceszint teljes mértékben elkészült. Ide kerültek a vizesblokkok, szociális helyiségek, ruhatár, kialakításra került egy büfé működtetésére is használható rész. Új héjazatot kapott az épületegyüttes. A műemlékpalát hódfarkú cserép váltotta fel.

A KVI az első ütem kivitelezésével a nyíregyházi székhelyű Karakter 95 Kft.-t bízta meg. Az első ütem műszaki átadására 2002. december 15-én került sor. Az értékelések után megnyugtató és öröm volt számunkra, hogy a KVI képviselői bejelentették, 2003-ban be kívánják fejezni a kastély teljes rekonstrukcióját. A tervek készen voltak, azon csak kisebb finomításokat kellett végezni a 2002-es munkák következményeként. Mindenki tudta, látványos részéhez érkezett a helyreállítás, ugyanakkor sokan kétkeltek a 2003 tavaszán tartott szokásos Rákóczi-ünnepségünkön, hogy az építkezés az év végére befejeződik-e. E szakaszban kellett felöltöztetni a kastélyt. Szinte egy időben folyt a munka a belső termekben és a külső homlokzaton.

Az előbbi helyen a feladatok elvégzése elsősorban szakipari munkát igényelt (kivéve az első emeleti stukkódíszítés restaurálása és a második emeleti nagyterem oldalfalainak kifestése), míg a külső felületek helyreállításához nagyon sok szakrestaurátori munkára volt szükség. A második ütemben valósult meg a belső terek falainak színezése, valamennyi helyiség okkersárga színezést kapott (kivétel az első és a második emeleti nagyterem).

Az első ütemben felszedett gombás, korhadt állapota miatt már vissza nem rakható táblás parketta helyére ugyanolyan kiosztású faburkolat került. A XIX. század végén lerakott parketta fenyőbetétét tölgyfa keret övezte, míg a most elhelyezett borítás tölgyfa betétét fekete dióval keretezték. (Egy év távlatából azt is elmondhatjuk, nemcsak elegáns és méltóságteljes hatása van, hanem jól is funkcionál. Nincs repedés, hézag az elemek között). A második ütemben ez volt az utolsó fázis.

8

A parkettázás előtt kellett rendbe hozni a XIX. század 60-as éveiből való faszerkezetes ajtókat, a szintén ilyen korabeli faszerkezetes lépcsőházat, s javításra szorultak az ablakok is. Ekkor újult meg az északi torony első emeleti szobájában lévő 1861-ban készült faborítás is. Legnagyobb szakmai kihívást a régészeti kutatás során előkerült első emeleti nagyteremben lévő stukkódíszítés helyreállítása, valamint a fölötte lévő nagyterem restaurált freskója fehérre meszelt oldalfalainak harmonikus helyreállítása jelentette. Mind a két feladat Seres

Lászlóra és munkatársaira várt, akik nagyszerűen oldották meg.

A homlokzati helyreállítás munkafázisai két fő részre oszthatók. A kőkeretek helyreállítása és a főépület, valamint a déli torony XVII–XVIII. századi architektúrájának lehetőség szerinti rekonstruálása és a kiegészítő vakolat elkészítése. Mind a két munka tervezése és kivitelezése Juan Cabello kutatásain alapult. Juan Cabello a *Vaja, Vay-kastély belső tereinek kutatási dokumentáció I-es* kötetében az alábbiakat javasolja:

„Megfontolás tárgya lehet több reneszánsz kőkeretes ablak rekonstrukciója, hiszen a XIX. századi átalakítás során a kőkeretek fészken nem, vagy csak alig módosítottak. A reneszánsz ablakok rekonstrukcióját annál is inkább lehetségesnek tartjuk, mivel pontosan ismerjük a nyílások és a kőkeretek méreteit, ugyanakkor a meglévők alapján kijelenthetjük, hogy profiljuk is egyforma.

Mindenekelőtt javasoljuk a nyugati homlokzat eredeti főbejáratának rekonstrukcióját. Ennek előfeltétele a kőkeret fészkeinek kibontása, melyre csak a jelenlegi asztalosszerkezet, valamint a XIX. századi áthidaló eltávolítása után lehet sort keríteni.

Az ablakok reneszánsz kőkeretei 1960 óta jelentős mértékben pusztultak. Éppen ezért javasoltuk az eredetiek kiemelését és másolatokkal való helyettesítésüket. (Ez történt pl. a sárospataki Vörös-torony nyílás-kereteivel is.)

Az első emelet déli szárnya déli szobájának nyugati ablakában visszahelyezhető az egykori reneszánsz kőkeret (rekonstrukcióját a könyöklőjéből kiemelt faragványok és a kőkeret meglévő fészke teszi lehetővé)."

A fenti javaslatok megvalósítása kőrestaurátori munkát igényelt. A KVI Módy Pétert bízta meg a kivitelezéssel. Határozott volt a megrendelő s a tervező igénye abban is, hogy a műemléki helyreállítás egyre határozottabban vállalja föl és valósítsa meg azokat az eredményeket, amelyeket megtudtunk az épületről. Ennek szellemében kellett a kastély központi tömbjének faragott nyíláskereteit „visszavarázsolni” a homlokzatra, az eredeti reneszánsz megjelenéshez hűen. A kőrestaurátori feladatok közé tartozott a korábbi meglévő ablakkeretek közül kettőt a helyén restaurálni, a többit kibontani és egy tervezett kőtár számára biztonságosan elhelyezni. A szakemberek elkészítettek egy, a reneszánsz

10

kőformával megegyező öntőformát, majd megkezdődött a műkö öntvények sokszorosítása, amit még a formából kibontás után finoman átfaragtak [8]. Külön feladatot jelentett számukra egy hangsúlyosabb bejárat kialakítása, ennek érdekében a kapu kőkereteinek faragása. Itt az ablakok profilozásából kiinduló arányrendszer alapján teljesen új, faragott kaput készítettek. Itt valódi faragás történt. Az alapanyagot a margitbányai mészkő biztosította. A faragást Szigeti Márton kőszobrász készítette. A bejárat plastikai hangsúlyának növelése érdekében egy XIX. század végén készült emléktáblát, mely korábban a homlokzat másik részén volt, a kapu fölé helyeztek [9]. A kőrestaurátori munkában közreműködtek még Konkoly György és Zahora András szobrász restaurátorok, Balázsházi Tamás és Porumb Dezső kőszobrászok.

2003 decemberére régi fényét idézte a Vayak kastélya, amihez hozzájárult az épületet övező park rehabilitációja is. Elkészült a kastélyt övező kő sétány, mely a szoborpark előtt is elhalad. A főbejárattól legyező alakban induló térburkolat kiválóan alkalmassá vált szabadtéri programok lebonyolítására. Az esti hangulatot emeltebbé teszi az a kandeláber sor, amely követi a kő sétányt. Egyedi megvilágítást kaptak a szoborpark szobrai, valamint a kastély.

Az első és a második ütem alatt természetesen a múzeum nem volt látogatható. 2000 augusztusában még megtartottuk a millenniumi ünnepséget. Ezt követően kiürítettük a kastélyt. A műtárgyak nagy részét Nyíregyházán, a Jósa András Múzeum földszinti termeiben helyeztük el. 2000–2003 között múzeumunk rendszeresen pályázott a bútorok és festmények restaurálására. A Nemzeti Kulturális Alapprogram Múzeumi és Iparművészeti Kollégiumának köszönhetően 2004 tava-

szára szinte valamennyi bútort restauráltak. Festményeink jelentős részét sikerült újjávarázsolni.

A felújítás által közel 60%-kal nőtt a kiállítófelület nagysága. Ennek oka, hogy a földszinten lévő iroda kiköltözött a Kapuépületbe, míg a déli torony három terme szerves részévé vált az épületnek [10]. (Itt korábban az alkotóház s egy kis raktár volt.) Felszabadult az északi torony első emeleti terme is. Megnyitottuk a helyreállított szobát, melynek falburkolata 1861-ben készült. Növelte a hasznos alapterületet a pince nagyterme is, ahol egy lapidárium kialakítását kezdtük el.

A főépület északi szárnyában lévő földszinti nagytermet konferenciák, hangversenyek rendezésére tettük alkalmassá. A fölötté lévő első emeleti stukkódíszítéses nagytermet lovagteremként mutatjuk be [11]. E helyiség a kastély ékszerdobozává vált, melynek hangulatát növeli az a kályha, amelyet a füzéri vár kutatásánál előkerült XVII. századi kályhacsempe-maradványok alapján rekonstruáltak [12]. Az északi szárny

11

12

második emeleti nagytermének hangulatát a mennyezeten látható falikép határozza meg. E térben számos festmény és bútor idézi a kastély XIX. század végi hangulatát. Az e helyiségből nyíló északi bástyaszobában a Vay család történetét bemutató állandó kiállításunkat építettük vissza.

A főépület déli szárnya (a lépcsőháztól jobbra) tagoltabb, mint az északi rész. A földszinti részben kortárs művészek munkáiból rendezünk tárlatokat. Legutóbb a Vay Ádám Múzeum alapítása 40. évfordulójára tartott ünnepség keretében nyitottuk meg Huszár István emlékkiállítását. Az első emeleti

déli szárnyban enteriőrök fogadják a látogatókat. Kialakításához számos bútort kaptunk a sárospataki Rákóczi Múzeumtól. A második emelet déli termeiben készült el az új, állandó történelmi kiállításunk, melynek címe: A Felső-Tisza vidéke a Rákóczi-szabadságharcban. A tárlat a Rákóczi-szabadságharc vidékünkön történt eseményeit mutatja be a tarpai zászlóbontástól egészen a majtényi zászlóletételig. A kiállítás szakmai forgatókönyvét Bene János, Ulrich Attila s jómagam készítettük.

Örömmel írhatom, a déli torony második emeleti termében 2005 májusában elkészítettük a Rákóczi-szabadságharc állam- és közigazgatása című kiállítást, köszönhetően az NKÖM Alfa programjának.

Minden bizonnyal érdekli az olvasót, hogy az eddig leírtakat miből tudtuk megvalósítani, mire mennyit fordítottunk. 1996–2000 között a KVI közel 50 millió forintot költött tervezésre, a korábban felsorolt munkák elvégzésére. Ezt egészítette ki a Vay Ádám Múzeum három

13

eredményes pályázata. 1997-ben a Környezetvédelmi Minisztérium 4 millió forintot biztosított az északi tornyon végzendő munkálatokhoz. 1999-ben 5 millió forintot a második emeleti falikép restaurálására és

14

10 millió forintot az északi torony külső homlokzatának helyreállítására a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától kaptunk.

A Kincstári Vagyoni Igazgatóság 2002-ben 105 millió forintot költött az első ütemben meghatározott célok megvalósítására (ebből 43 millió forintot a Széchenyi Terv biztosított) míg 2003-ban 220 millió forintot saját forrásból juttatott a KVI, melyet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal 10 millió forintja egészített ki.

A kastély restaurálása közben 1998–2002 között elkészült az ún. Kapuépület (ide került az iroda, míg a tetőtérben vendégszobák, műterem, konyha kaptak helyet) [13]. A 35 millió forintos beruházáshoz a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Tanács 5 millió forint támogatást adott. (Ezt a múzeum pályázta). Összességében a vajai Vay-kastély és a Kapuépület helyreállítási munkáira közel 440 millió forintot fordítottunk nyolc év alatt.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatóság képviselőjében dr. Németh Péter címzetes megyei múzeumigazgató vállalta, hogy a megnyitásra biztosítja a kastély méltó berendezését. A bútorok, festmények restaurálására az elmúlt négy évben (2000–2003 között) közel 10 millió forintot, az új, állandó kiállítások megvalósítására 8,5 millió forintot költöttünk. A földszinti konferenciaterem berendezése 3 millió forintba került. A Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumától, Sárospatakról kölcsönöztünk bútort, amelyet szintén restauráltunk. A források jelentős részét az NKA Igazgatóság biztosította. A már említett Alfa program keretében nemcsak bővítettük állandó kiállításainkat, hanem új installációt készítettünk a Vay család történetét bemutató tárlathoz, amelyet színesebbé tettünk. A szakmai tervek szintén Bene János, Ulrich Attila és jómagam készítettük, míg szakmai tanácsadók Várkonyi Gábor történész és Hadházi Gábor, az NKÖM Múzeumi Főosztályának helyettes vezetője voltak. A felújított kastély átadására és az új állandó kiállítások megnyitására 2004. március 25-én került sor, amelyen részt vettek – többek között – Hiller István, a nemzeti kulturális örökség minisztere, Gazda László, a Sza-

15

bolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, valamint helyettese dr. Kiss Gábor és Thuma József, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság vezérigazgatója. Impozáns térré vált a pince nagyterme, ahol kiállításokat, alkalmaként fogadásokat rendezünk [14].

A Vay-kastély felújításán nagyon sokan dolgoztak, volt, aki kőműveskanalat, volt, aki az ecsetet vagy épp a kalapácsot fogta. Volt, aki kutató, tervezett, s volt a KVI, melynek képviselői az anyagi háttérrel biztosították, s maradtak anonymok is. Ezúton is szeretnék mindenkinek köszönetet mondani, akik részt vettek a sokéves, „több kormányzati és politikai cikluson átívelő” együttműködésben.

Gondolva az utókorra hagytunk még megoldásra váró feladatot. Egy 1935-ben készült fotón jól látható a főépület keleti homlokzatának első emeleti szintjén lévő csapóhid, mely a kastélytól 5-6 méterre épített rámpára fekszik. Helyreállítását, legalább a látvány szintjéig, meg lehet oldani a ránk következő évtizedekben.

16

2012. december 30-ával a Magyar Nemzeti Múzeum tagintézményévé vált a muzeális gyűjteményünk. 2014-ben – saját forrásból – kerti raktárt, majd 2015-ben néprajzi tárgyak elhelyezésére is raktárat építettünk. 2016-ban elkezdtük a portaépület építését, amelynek 2017 júniusában volt a műszaki átadása. A portaépület lett az éjjeli őrk szolgálati helye.

2016-ban raktuk le a kastélypark északkeleti részén egy gyógy- és fűszernövénykert (Herbárium) alapjait, melyet folyamatosan fejlesztünk [15].

Reméljük, az elkövetkező években tudunk forrást szerezni a kastély homlokzatának karbantartására [16].